

ประโยค ป.ธ. ๓
ปัญหา บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๗

๑. อักษระ พยัญชนะ สระ แปลว่าอะไร หมายถึงอะไร พยัญชนะอะไรบ้าง มีเสียงดังก้องกว่าพยัญชนะอื่นทั้งหมด ท่านจัดเข้าไว้ในหมู่ไหน ฯ
๒. อาคโม เป็นสนธิกริโยปกรณในสนธิอะไรบ้าง และในสนธินั้น ๆ มี หลักเกณฑ์การลงอาคมไว้อย่างไร จงตอบพร้อมด้วยตัวอย่าง ฯ ตปนุตมาทิจจมีวันตุลิกุเขติ ตัตบทย่างไร ฯ เป็นสนธิอะไรบ้าง ฯ
๓. สังขยา คืออะไร ท่านจัดเป็นนาม ลิงค์ และวจนะ ไว้อย่างไร ฯ ภาษาไทยว่า "บัดนี้ล่วงแล้ว ๒๕๐๗ ปี" ประกอบเป็นภาษาบาลีว่าอย่างไร ฯ
๔. ศัพท์สมาส ได้แก่ ศัพท์พวกไหน ท่านจัดเป็นนามไว้อย่างไร ฯ จตุราสีติโยชนสหสฺสคมภีโร (นิลมหาสมฺพุโท) นิพฺพิเสวนฺ (จิตฺต) เป็นสมาสอะไรบ้าง จงตั้งวิเคราะห์มาดูตามลำดับ ฯ
๕. ตทฺสสฺตถิตฺทิตฺต มีปัจจัยกัตัว ๆ ใหนนิยมลงกับศัพท์ต่างกันอย่างไร จงยกอุทาหรณ์มาประกอบด้วย ฯ นาครตา เวสารชฺชํ เป็นตทฺทิตฺอะไรบ้าง จงวิเคราะห์มาดู ฯ
๖. เอยย สัตตมีวิภตฺติ เปลี่ยนรูปเป็นอะไรบ้าง จงตอบพร้อมด้วยอุทาหรณ์ ฯ ทกฺเขมุ กาหลี อเนวติ ศัพท์เดิมมาจากอะไร ฯ
๗. กิตกั แบ่งปัจจัยออกเป็นกี่ฝ่าย ๆ ละเท่าไร ปัจจัยตัวไหนบ้างใช้เป็นกริยาคุมพากย์ได้ ฯ ในการกำหนดรูปของสาธนะนั้น ต้องอาศัยอะไรเป็นหลัก จงอธิบาย ฯ อนฺตโก (มจฺจุ) ลงปัจจัย อะไร จงวิเคราะห์มาดู ฯ

ใช้เวลา ๓ ชั่วโมง

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๓

ปัญหา บาลีไวยากรณ์

๑. อักษระ แปลว่า ไม่รู้จักสั้นอย่าง ๑ ไม่เป็นของแข็งอย่าง ๑ หมายถึง เสียงอย่าง ๑ ตัวหนึ่งสี่อย่าง ๑ ๗ พยัญชนะ แปลว่า ทำเนื้อความให้ปรากฏ หมายถึง อักษระ ๓๓ ตัว มีตัว ก เป็นต้น มี เป็นที่สุด ๗ สระ แปลว่า ออกเสียงได้ตามลำพัง ตนเอง และทำพยางค์ให้ ออกเสียงได้ หมายถึง อักษระเบื้องต้น ๘ ตัว มี อ เป็นต้น มี โอ เป็นที่สุด ๗ ได้แก่ พยัญชนะที่ ๔ ในวรรคทั้ง ๕ คือ ฃ ฅ ง ฐ ฎ ทำนจัดเข้าไว้ในหมู่รัตนโฆสะ ๗

๒. เป็นสนธิกริโยปกรณ์ได้ครบทั้ง ๓ สนธิ คือ ในสระสนธิ มีหลักเกณฑ์การลงอาคมไว้ อย่างนี้ ถ้าสระ โอ อยู่หน้า พยัญชนะอยู่หลัง ลบ โอ เสียแล้วลง อ อาคมได้บ้าง เช่น โส-สีลา เป็นต้น ถ้าพยางค์อยู่เบื้องปลาย ลบ อ ที่สุดศัพท์หน้าเสียแล้วลง โอ อาคมได้บ้าง เช่น ประ-สหัสส์ เป็น โปรสหัสส์ เป็นต้น ๗

ในพยางค์สนธิ มีหลักเกณฑ์การลงอาคมไว้ อย่างนี้ ถ้ามีสระอยู่เบื้องหลัง ลงพยางค์อาคม ๘ ตัว คือ ย ว ม ท น ต ร พ ได้บ้าง เช่น ย อาคม ยถา-อิท เป็น ยถายิท, ว อาคม อุ-ทิกฺขติ เป็น วิทิกฺขต, ม อาคม ครุ-เอสฺสติ เป็น ครุเมสฺสติ, ท อาคม อตฺต-อตฺโต เป็น อตฺตทตฺโต, น อาคม อิโต-อายติ เป็น อิโตนายติ, ต อาคม ตสฺมา-อิห เป็น ตสฺมาติห, ร อาคม สพุทฺธิ-เอว เป็น สพุทฺธิเรว, พ อาคม ฉ-อายตน์ เป็น ฉพายตน์ ๗

ในนิคคหิตสนธิ มีหลักเกณฑ์ในการลงอาคมไว้ อย่างนี้ เมื่อมีสระก็ดี พยัญชนะก็ดี อยู่เบื้องหลัง ลงนิคคหิตอาคมได้บ้าง เช่น จกฺขุ-อุทฺปาที เป็น จกฺขุอุทฺปาที, อว-สิโร เป็น อวสิโร, เป็นต้น ๗

ตัดบทเป็น ตปนฺต-อาทิจจ-อิว-อนฺตลิกฺเข-อิติ ระหว่าง ตปนฺต+อาทิจจ+อิว ต่อกัน มีสระอยู่เบื้องปลาย แปลงนิคคหิตทั้งสองเป็น ม แล้วสนธิเข้าเป็น ตปนฺตมาทิจจ+อิว เป็นอาเทศ นิคคหิตสนธิ ระหว่าง ตปนฺตมาทิจจ+อิว+อนฺตลิกฺเข ต่อกัน ลบสระ อ ที่สุดศัพท์หน้าแล้วสนธิ เข้าเป็น ตปนฺตมาทิจจ+อิว+อนฺตลิกฺเข เป็นปุพฺพโลปสระสนธิ ระหว่าง ตปนฺตมาทิจจ+อิว+อนฺตลิกฺเข+อิติ ต่อกัน ลบ อิ สระเบื้องปลายเสียแล้วสนธิเข้าเป็น ตปนฺตมาทิจจ+อิว+อนฺตลิกฺเข+อิติ เป็น ปฺรโลป-สระสนธิ ๗

๓. คือ ศัพท์ที่เป็นเครื่องกำหนดนับนามนาม ๗ ปกติสังขยาทำนจัดเป็นนามไว้ อย่างนี้ ตั้งแต่ เอก ถึง จตุ เป็นศัพท์นาม, ตั้งแต่ ปณฺจ ถึง อฏฺฐนฺนํ เป็นคุณนาม, ตั้งแต่ เอกุณฺสํ ขึ้นไป เป็นนามนาม ๗ ทำนจัดเป็นลึงค์ไว้ อย่างนี้ ตั้งแต่ เอก ถึง อฏฺฐารส เป็นได้ทั้ง ๓ ลึงค์, ตั้งแต่ เอกุณฺสํ ถึง อฏฺฐนฺนํ และตั้งแต่ โกฏฺฐิ ขึ้นไป เป็นอิตถิลึงค์, ตั้งแต่ เอกุณฺสํ ถึง ทสฺสทสฺส เป็น นปฺกฺกลิงค์ ๗ ทำนจัดเป็นวจนะไว้ อย่างนี้ เอก และตั้งแต่ เอกุณฺสํ ถึง อฏฺฐนฺนํ เป็นเอกวจนะ, ตั้งแต่ ทฺวิ ถึง อฏฺฐารส เป็น พหุวจนะ, ตั้งแต่ เอกุณฺสํ ขึ้นไป เป็นได้ทั้งสองวจนะ ๗ ส่วนปุรณฺสังขยา ทำนจัดเป็นคุณนามอย่างเดียว เป็นได้ทั้ง ๓ ลึงค์ และ เป็นเอกวจนะอย่างเดียว ๗

๗. แบ่งออกเป็น ๒ ฝ่าย คือ ฝ่ายนามกิตก์ ๑๔ ตัว ฝ่ายกริยากิตก์ ๑๐ ตัว ๕
ปัจจัยที่ใช้เป็นกริยาคุมพากย์ได้มี ๔ ตัว คือ ญฺย ในนามกิตก์ และ อนฺยตพฺพ ต ในกริยากิตก์ ๕
ต้องอาศัยรูปวิเคราะห์เป็นหลัง กล่าวคือ รูปวิเคราะห์แห่งสาธนะไต เป็นกัตตุวจาก หรือ เป็น
เหตุกัตตุวจาก สาธนะนั้น เป็นกัตตุรูป, รูปวิเคราะห์แห่งสาธนะไต เป็นกัมมวจาก หรือ เป็น
เหตุกัมมวจาก สาธนะนั้น เป็นภาวรูป ๕ ลง กุวิ ปัจจัย วิ. อนฺตํ กโรตีติ อนฺตโก (มจฺจุ) ๕
